

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Стан міжнародної злочинності, рівень якої досягнув безпрецедентних масштабів, засвідчує, що злочинність підриває законність та правопорядок в багатьох державах світу, порушує безпеку держав, права і свободи людей. Захист від міжнародної злочинності потребує значних зусиль на міжнародному рівні, утворення глобальної комплексної системи правових засобів для попередження злочинів та притягнення винних осіб до відповідальності, тому питання взаємодії правоохоронних органів держав світу в боротьбі зі злочинністю на сьогодні є надзвичайно актуальним.

Питання міжнародного співробітництва у кримінально-процесуальній сфері в Україні досліджували такі вчені, як Ю. П. Алєнін, С. М. Вихрист, Н. А. Зелінська, А. Г. Маланюк, М.І. Пашковський, М.І. Смирнов та інші.

Міжнародне співробітництво в кримінальних провадженнях є надзвичайно важливим, тому законодавець з прийняттям 13 квітня 2014 року нового Кримінального процесуального Кодексу України питанню міжнародного співробітництва присвятив окремий, дев'ятий розділ. Взагалі міжнародне співробітництво під час кримінального провадження є комплексним правовим інститутом і регулюється як нормами кримінального процесуального законодавства, що регламентують власне кримінальні провадження у зв'язку з таким співробітництвом, так і нормами міжнародного права (що регулюють міждержавні відносини або відносини між Україною та відповідним міжнародним судовим органом (міжнародні правовідносини) з питань кримінального провадження, а також адміністративно-правовими нормами, що визначають порядок організації в Україні міжнародного співробітництва у кримінально-правовій сфері та управління таким співробітництвом, що позначається на колі правових джерел цього інституту [1, с. 945].

Багатовекторність міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю призвела до неоднозначного розуміння його

форм та видів у науковій літературі. Одним із важливих напрямів та форм реалізації міжнародного співробітництва є надання міжнародної правової допомоги, визначення якого є найбільш дискусійним. У сучасному міжнародному та національному праві міжнародна правова допомога у кримінальних справах є предметом правового регулювання ряду двосторонніх та багатосторонніх договорів, міжнародно-правових актів, які регламентують об'єм правової допомоги, але не наводять визначення міжнародної правової допомоги.

До прийняття нового КПК України ні на доктринальному, а ні на законодавчому рівні не було єдиного визначення поняття «міжнародна правова допомога в кримінальних справах (кримінальному провадженні)». В теорії міжнародна правова допомога у кримінальних справах розглядається як акт, встановлена законом процедура та міжгалузевий правовий інститут [2, с. 121]. Найпоширенішими є два різні підходи: вузьке трактування – як окрема форма міжнародного співробітництва; та широке трактування – як комплексний міжгалузевий правовий інститут, який регламентує усі форми міжнародного співробітництва з питань провадження у судових справах. Предметом міжнародної правової допомоги, як правило, є діяльність уповноважених правоохоронних або судових органів з проведення процесуальних дій на території іноземної держави.

Існують й інші доктринальні визначення поняття «міжнародна правова допомога (далі – МПД)», серед яких варто акцентувати на визначенні міжнародної правової допомоги у кримінальному процесі як врегульованої, чинними для України міжнародно-правовими актами та кримінально-процесуальним законодавством України діяльності компетентних органів України, що полягає у зверненні до установ іноземної держави з проханням вчинити конкретні дії чи здійсненні в Україні на їх прохання дій, що покликані сприяти розслідуванню, розгляду чи вирішенню кримінальної справи, а також виконанню судових рішень [3, с. 6].

Необхідно зазначити, що за способом реалізації міжнародна правова допомога може виражатися в наданні активної допомоги – сприянні в розкритті злочину чи допомоги посадовим особам компетентних органів запитуваної договірної сторони у проведенні процесуально-слідчих дій і одержанні доказів, а також в формі пасивної допомоги – тобто наданні можливості компетентним

органам запитуючої договірної сторони проводити процесуально-слідчі дії на території запитуваної держави [4, с. 26]. Способи реалізації міжнародної правोї допомоги мають бути чітко регламентовані в діючому законодавстві.

В чинному КПК України в п.1 ч.1 ст. 541 МПД розглядається як проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або для виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою. Дане визначення має такі ознаки, як: специфічний суб'єктний склад (компетентні органи держави); специфічний фактичний склад (проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для іншої держави); метою є надання, отримання допомоги у досудовому розслідуванні, судовому розгляді або у виконанні вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою.

Дане визначення вживається в вузькому розумінні, і на нашу думку, не є зовсім повним. МПД розглядається лише як процесуальні дії, не включаючи при цьому інші дії не процесуального характеру, але які пов'язані з наданням МПД. Законодавець чітко не відмежував активну та пасивну МПД.

Незважаючи на позитивні тенденції гармонізації національного законодавства з міжнародним правом, необхідно більш точніше визначати ключові терміни в діючому кримінальному процесуальному законодавстві, зокрема міжнародного співробітництва. З законодавчим визначенням поняття міжнародної правової допомоги з'являються нові дискусії і підходи щодо розуміння міжнародної правової допомоги і співвідношення допомоги з міжнародним співробітництвом взагалі. Бачиться більш правильним визначення міжнародної правової допомоги в широкому розумінні і має визначатись як: регламентована чинними для України міжнародними актами (договорами, конвенціями та іншими актами), кримінальним процесуальним законодавством України діяльність компетентних органів України, яка полягає у зверненні до компетентних органів іноземної держави з проханням вчинити конкретні дії чи здійсненні в Україні на їх прохання дій (процесуальних та пов'язаних з ними інших дій), що покликані сприяти досудовому розслідуванню та судовому розгляду кримінальних правопорушень, виконанню судових рішень для реалізації завдань кримінального судочинства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / Відп. ред. С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. – Х.: Одісей, 2013. – 1104 с.
2. Пашковський М.І. Кримінальне право ЄС: Навч. посібник / С. Кареклас, М.І. Пашковський; ОНЮА. – Одеса: Юрид. л-ра, 2004. – 162 с. – (Право ЄС)
3. Маланюк А. Г. Провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України : автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.09 / А. Г. Маланюк; Акад. адвокатури України. – К., 2004. – 20 с.
4. Смирнов М.І. Інститут взаємної правової допомоги у кримінальних справах: сучасний стан та перспективи розвитку: Монографія. – Одеса: Фенікс, 2006. – 242 с.

Притула А. С.,

студентка,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДОЦІЛЬНІСТЬ ІСНУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Важливим засобом забезпечення стабільності міжнародно-правових відносин є формування у системі міжнародного права інституту міжнародної кримінальної юстиції. Її поява зумовлена передусім необхідністю утворення дієвого механізму захисту міжнародного правопорядку, що все частіше потерпає в результаті міжнародних конфліктів, які неминуче призводять до порушення основних міжнародно-правових принципів та ведуть до скоєння міжнародних злочинів, загострення проблеми міжнародного тероризму, а також потреби встановити чіткі межі міжнародної кримінальної відповідальності держав та індивідів.

Усі ці та інші проблеми, пов'язані із захистом міжнародного гуманітарного права, зумовили необхідність утворення Міжнародного кримінального суду, який повинен стати інструментом міжнародної кримінальної юстиції. Його завдання і функції визначені Римським статутом 1998 року. Цей документ передбачає процедуру притягнення до відповідальності осіб, що скоїли міжнародні злочини, містить перелік таких злочинів, визначає підстави міжнарод-